ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА БЕЗПЕКА 28.09.2026 | Марина Рудяк

Статус стосунків: все складно

Китай та Індія наполягають на зупинці війни в Україні. Але за риторикою посередництва ховаються різні інтереси в Росії.

Зі слів речника Кремля Дмітрія Пєскова, під час саміту БРІКС, який відбувся 12-13 вересня в Нью-Делі, Індія і Китай ставили детальні запитання про ситуацію в Україні й активно пропонували свої «послуги» для пошуку рішення. Але якою мірою цей жест, про який чомусь повідомляє саме Кремль, свідчить про реальну готовність до посередництва?

Насправді господар саміту Нарендра Моді, за деякими повідомленнями, сказав Путіну, що «шлях до вирішення конфліктів – діалог і дипломатія», а потім, уже англійською мовою, додав, що треба «перейти від нескінченної війни до закінчення війни». Це вже другий прямий заклик такого роду з боку Моді. За два тижні до того, 31 серпня, на саміті ШОС в столиці Киргизстану Бішкеку він закликав Путіна якнайшвидше припинити війну в Україні. Індія, як каже Моді, країна Будди й Ганді, прагне одного: миру. Голова китайської держави Сі Цзіньпін, принаймні за повідомленнями медіа, висловився не так чітко. В своїй промові перед країнами БРІКС він, щоправда, сказав, що для Китаю неприйнятне «будь-яке порушення суверенітету інших країн». Але в китайській риториці це формулювання часто спрямовується проти Заходу, наприклад, коли Пекін звинувачує його у «втручанні в справи інших держав». Водночас воно регулярно звучить у відповідь на звинувачення Китаю в підтримці Путіна в його війні.

Іншу риторику ці країни навряд чи могли б собі дозволити, адже в зовнішній політиці вони дотримуються, принаймні офіційно, доктрини ненападу й невтручання. В Китаї вона відома як «П’ять принципів мирного співіснування», в Індії – як Панча Шила. Ці принципи вперше було спільно проголошено під час зустрічі прем’єр-міністра Індії Джавахарлала Неру і прем’єр-міністра Китаю Чжоу Еньлая, спочатку як основу китайсько-індійських відносин, а згодом як зовнішньополітичну доктрину обох країн.

Китай хоче бути не так посередником, як нотаріусом, і то в найкращому разі

При цьому щоразу, коли західні країни просять Китай взяти на себе роль посередника в війні в Україні, китайський уряд дає ту саму відповідь: Китай готовий виступити посередником, якщо всі сторони конфлікту до цього готові. Але що саме означає ця умова? Готові до чого: до переговорів, перемир'я, миру? Якщо розглянути цю заяву уважніше, стає зрозуміло, що це не класична пропозиція посередництва. Китай, очевидно, не готовий брати повністю на себе ризик провалу переговорів. «Послуги» обмежуються тим, щоб надати платформу для досягнення угоди й за можливості засвідчити її, подібно до угоди між Іраном і Саудівською Аравією. Тобто Китай хоче бути не так посередником, як нотаріусом, і то в найкращому разі.

Що ж до скорого завершення війни, тут інтереси Індії і Китаю, можливо, розходяться. Нью-Делі, другий в світі після Китаю імпортер російської нафти, хоч і отримав вигоду від падіння цін на російську нафту, але зазнає дедалі більшого економічного тиску через санкційні мита Вашингтона. Тому Індія зацікавлена в зупинці війни, зокрема через побоювання, що війна ще більше зблизить Росію з Китаєм.

Для Китаю ж усе залежить від того, як закінчиться війна. Можна припустити, що Пекін не хоче ні поразки, ні перемоги Путіна. Поразка Путіна, найімовірніше, означатиме хаотичний перехід влади й непередбачуване майбутнє, незалежно від того, хто прийде йому на зміну. Якщо ж Путін переможе в Україні, постане питання: де гарантії, що він згодом не зазіхне на інший регіон, який вважає «заднім двором» Росії? Наприклад, на Центральну Азію, де Китай має власні інтереси, і не лише через інвестиції в нафтогазовий сектор, а й тому, що центральноазійські держави межують з Сіньцзяном. Словом, з погляду Пекіна Росія не повинна програти, але не повинна й перемогти.

З погляду Пекіна Росія не повинна програти, але не повинна й перемогти

Путін на саміті пригрозив Європі війною. Чи не стає Росія як член БРІКС небезпечною для альянсу, який вважає себе архітектором нового світового порядку, особливо для тих країн, що тісно пов'язані з Європою економічно, як-от Китай та Індія? Стає, і

саме тому, на думку Китаю та Індії, з Путіним слід активно співпрацювати. Китай завжди вважав Росію непередбачуваним партнером. Якщо вірити китайським експертам з питань Росії, Сі зустрічається з Путіним так часто не через прихильність (хоча є думки, що Сі симпатизує російському президентові й навіть захоплюється ним), а тому, що ці відносини вимагають постійно тримати руку на пульсі. Зближення Росії і Північної Кореї також, імовірно, непокоїть китайське керівництво, особливо те, що Москва може поділитися з Пхеньяном ядерними технологіями. Не слід забувати й історію: в 1969 році прикордонний конфлікт між Китаєм і Радянським Союзом ледь не переріс в відкриту війну між двома ядерними державами, після чого дипломатичні відносини було припинено на 25 років. Країни мають спільний кордон довжиною понад 40 тис. км, і для Китаю важлива передусім стабільність цього кордону.

Навіть якщо припустити, що Китай зацікавлений в якнайшвидшому завершенні війни, чи має Пекін необхідні важелі впливу? Часто кажуть, що Росія навряд чи зможе продовжувати війну без китайської підтримки. Але майже ніхто з китайських експертів, здається, не вірить, що Китай має такі важелі. В те, що економічний тиск змусить Путіна змінити стратегію, також не вірять.

Якщо власна стабільність є пріоритетом і, можливо, головною призмою, крізь яку Пекін розглядає свої відносини з Москвою, то готовність Китаю до посередництва має чітку межу: не ставити під загрозу відносини з Росією. З погляду Пекіна Росія не повинна ні програти, ні виграти, і Китай братиме участь лише доти, доки сам не матиме що втрачати. Отже, Пекін – це не посередник, який сам іде на ризик. Скоріше нотаріус, який засвідчує підписи.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Марина Рудяк

Марина Рудяк (Marina Rudyak) – синологиня, головна дослідниця в проєкті *Detecting and Countering Information Suppression from a Transnational Perspective* в межах програми *Horizon Europe*. Крім того, з 2025 року вона є членкинею редколегії журналу *Pluriversal International Relations*.